http://narodny-novynky.presov.sk

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

КУЛТУРНО–СПОЛОЧЕНЬСКЫЙ ТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СР

р. XV
ч. 17-20
25. мая 2005
ціна 6,- Ск

*▪ Погляд на часть участників недавного умелецького пленеру **По слідах А. Ґаудія у Шпанєльску**, котрый быв споєный з іншыма супроводныма акціями. Зверьху зліва доправа: участници святочного засіданя той акції у готелі Флоріда парк – председа словеньской части Словеньско-польской меджівладной комісії про черезґранічну сполупрацу **М. Падо, М. Ё. Кавецькый** із Польска, **К. Меднянскі** за Пряшівску універзіту, представитель Централного общества родичів Польска **Б. Пасєрбскі**, представителька МШ Ракуська **С. Ойлер** і діректор МПЦ у Пряшові **І. Павлов**, ку котрым ся пригварили: председкыня Словеньской рады родичовськых обществ **Ю. Терекова**, председа Европской асоціації родичів **Д. Баросо**, наша перекладателька і супроводителька **А. Паёрова**, ведуча польской части Робочой ґрупы про освіту і выміну молодежи споминаной меджівладной комісії із МНОіШ ПР **Е. М. Ліпіньска** і ведуча словеньской части тойже ґрупы даной комісії **К. Ондрашова** з МШ СР, котры по скінчіню того засіданя попозерали собі малу імпровізовану выставку вытварных робот у Шпанєльску створеных школярями основных умелецькых школ, участниками пленеру ▪ Долов зліва доправа: ціла ґрупа Русинів на даній акції – **М. Русинкова, А. Сивакова, І. Мельничакова, П. Ґайдошова, А. Плішкова і А. Зозуляк**, дале робоча ґрупа над приправов протоколу зо засідань ту реалізованых – **К. Ґучвова, К. Ондрашова, М. Антош, І. Павлов, А. Плішкова, З. Душа, Е. М. Ліпіньска, А. Челакова,** наконець тот протокол у Шпанєльску офіціально підписали обидві ведучі словеньской і польской части робочой ґрупы – **К. Ондрашова і Е. М. Ліпіньска.***

В Шпанєльску – і Русины

(АБО О ШТИРИЄДИНІЙ АКЦІЇ ПІД СПОЛОЧНОВ НАЗВОВ УМЕЛЕЦЬКЫЙ ПЛЕНЕР ПО СЛІДАХ АНТОНІЯ ҐАУДІЯ – БАРЦЕЛОНА 2005)

Словеньска рада родичовскых обществ і Робоча ґрупа про освіту і выміну молодежи Словеньско-польской меджівладной комісії про черезґранічну сполупрацу, што діє на Міністерстві школства СР, у сполупраці з Міністерством внутрішніх діл СР і Міністерством загранічных діл СР пририхтовали знамениту акцію – Умелецькый пленер спознаваня европскых культурных центрів під назвов **По слідах Антонія Ґаудія – Барцелона 2005.** Орґанізаторами і сполутворцями проєкту, цілём якого было спознавати культуру через творчость вызнамного шпанєльского (каталаньского) архітекта світового мена Антонія Ґаудія, были: председкыня Словеньской рады родичовскых обществ **Інж. Юлія Терекова**, діректорка Основной умелецькой школы в Закопанім у Польску **Лідія Длуґолецька-Пінквартова**, сполуорґанізаторкы: ведуча словеньской части Робочой ґрупы про освіту і выміну молодежи Словеньско-польской меджівладной комісії про черезграничну сполупрацу з Міністерства школства СР **Інж. Катаріна Ондрашова**, ведуча польской части той робочой ґрупы з Міністерства народной освіты і шпорту ПР **Емілія Марта Ліпіньска** і діректорка Основной умелецькой школы 29. авґуста в Попраді **ПаедДр. Вєра Ґрогова**.

Проєкт быв зреалізованый у двох частях і двох термінах: про школярів і учітелів вытварного одбору основных умелецькых школ із Словеньска і Польска в часі **од 29. апріля до 9. мая 2005** а про участників засідань словеньской і польской части Робочой ґрупы про освіту і выміну молодежи Словеньско-польской меджівладной комісії про черезграничну сполупрацу од **2. до 7. мая 2005**. То суть дві части споминаной штириєдиной сполочной акції. Далшыма двома были стрічі і засіданя членів родичовскых обществ із Словеньска і Польска, як і сполочне спознаваня вызнамных умелецькых і історічных памяток, главно автономной области **Каталанія** з єй главным центром **Барцелонов.** Але участници навщівили і самостатный малый штат-князівство **Андорру**, котра мать розлогу таку, як місто Прага, і є інтересна тым, же ту ся не платить цло ани дані, зато є то рай про богатых і зато ся динамічно розвивать. *(Але о тім інтереснім князівстві бы єм хотів шырше написати в рубріці Слідами путователя в часописі Русин.)* Довєдна на тій штириєдиній акції было 139 учасників а зорґанізовати транспорт, укватерлёваня, стравованя і інтересный проґрам про таку масу людей не было легко, також **треба высловити велику вдяку вшыткым орґанізаторам, же ся їм то подарило на єднічку.**

Але зачниме по порядку, од першой ґрупы – школярів і учітелів вытварного одбору ОУШ. Они путовали автобусом із польского **Закопаного**, через **Попрад** і далшы міста Словеньска аж до реґіону **Карінтія** в Ракуську, де переночовали. То быв першый день (29. апріля) їх путованя за познаванём і умелецькыма зажытками, за умелецьков іншпіраціёв, котрых вела сама председкыня СРРО Ю. Терекова з колектівом педаґоґів ОУШ. В далшых днях тота ґрупа переходила через Таліаньско, навщівила місто Ромеа і Юлії – **Верону** і містны вызнамны памятки, то істе їх чекало в князівстві Монако і єго центрі **Монте Карлі**, потім у французькім місті **Ніс** а аж на четвертый день допутовали до Шпанєльска, де ся укватерлёвали в рекреачній области **Ёрет де Мар** на Коста Брава (Дикім побережю). В далшых днях мали можность видіти памяткы у **Барцелоні**, главно славный недобудованый і будучій найвекшый римокатолицькый храм – Саґрада Фаміліа (Храм св. Родины), котрый ся будує уж од 1882 року і має быти докінченый у 2025 році і святочно отвореный о рік пізніше з нагоды 100 років од смерти славного каталаньского архітекта **Антонія Ґаудія**, подля планів котрого ся тот храм спочатку перебудовлёвав, потім будував і будує дотеперь, о чім сьме ся могли і самы пересвідчіти. Буде то храм, до котрого ся змістить 10 тісяч людей а єго найвекша вежа, вежа Ісуса Хріста, буде мати 172 метрів. Тоту ставбу, як і іншы архітектонічны памяткы, главно А. Ґаудія, і вызнамны части Барцелоны могли сьме обдивляти і мы, остатні участници той акції. Будучі вытварници навщівили в Барцелоні і музей каталаньского вытварного умелця світового мена – **Пабла Пікасса**. Як діти, так і дорослы завітали до монастыря бенедіктінів на горі **Монсеррат**, до міста **Фіґерас**, де ся народив, жыв, творив, умер і має свій музей далшый світознамый каталаньскый вытварный умелець зо Шпанєлска – **Салвадор Далі.** Самособов, видіти єго оріґінальный музей было великым зажытком про вшыткых. Школярі зо своїма учітельками іщі навщівили **Жірону, Авінён** у Французьку і **Беллґарде**, далшый день **Аннсі, Женеву** в Швайчарську а аж на 11. день, т. є. 9. мая допутовали на Словеньско і до Польска, уконаны, але надміру збогачены новыма незабытныма зажытками. Многы з них будуть потім „перевтілены" до їх вытварных робот, выставка котрых бы мала быти на другый рік у Барцелоні, в чім приобіцяв помочі гонорарный конзул СР у Барцелоні і вельвысланець СР у Мадріді. К тій выставці мать быти выданый і каталоґ у формі календаря. То буде далшый успіх і выслідок того пленеру, на якім были і три Русинкы: дві школяркы з Основной умелецькой школы у Меджілабірцях – **Моніка Русинкова і Патріція Ґайдошова** і учітелька той школы **Мґр. Александра Сивакова**.

Окрем умелецького пленеру про школярів, обдивляня умелецькых і історічных памяток, одбыли ся і дві святы літурґії, єдна в єдиній приступній части Храму св. Родины в Барцелоні – капличці, котра была екуменічна і про вшыткых 139 участників споминаной акції у Шпанєльску і яку вели трёме священици, двоме римокатолицькы і єден євангеліцькый, тыж учасници той акції. На другій службі Божій были участници акції в церкви на горі Монсеррат.

Почас акції ся одбыли і **засіданя участных членів Словеньской рады родичовскых обчеств і Централного общества родичів у Польску,** дакотры пришли і зо своїма дітми. А же о них было добрі постарано, то заслуга, окрем споминаной председкыні СРРО, тыж єй двох підпредседів – **Інж. Яна Гімпана і Гелены Сушінковой.** Святочны были тото перше **2. мая 2005** у салі готела Флоріда парк у рекреачній области Санта Сусанна (Свята Зузана) на Коста дел Маресме (Приморськім побережю), і тото послідне, розлучкове **6. мая 2005.** В тім готелі бывали члены СРРО, окремы члены того здружіня, члены ЦОР у Польску, члены робочой ґрупы і честны гості з різных інштітуцій, котрых поступно на першім засіданю привітали: **Ю. Терекова, К. Ондрашова і Е. М. Ліпіньска.** Окреме привітали такых вызнамных гостів, як: председу Европской асоціації родичів із центром у Бруселі, але котрый жыє у Барцелоні – **Діеґа Бароса**, председу словеньской части Словеньско-польской меджівладной комісії про черезграничну сполупрацу, штатного таёмника Міністерства внутрішніх діл СР **Мартіна Пада**, порадцю президента СР **Маріана Серватку,** представительку Уряду влады СР **Мґр. Яну Добакову**, делеґацію Міністерства школства Чеськой републікы на челі з **Інж. Джесіков Коштанекованов**, представительку МШ Ракуська **Соню Ойлер**, делеґацію Міністерства народной освіты і шпорту і школьскых інштітуцій Польской републікы, МШ і школьскых інштітуцій із СР, доброго приятеля і сполупрацовника СРРО, котрый поміг тій орґанізації ся дістати до ЕАР **Михала Ёзефа Кавецького**, представителів духовенства, фукціонарів і членів СРРО і членів словеньской і польской части Робочой ґрупы про освіту і выміну молодежи С-ПМК про черезграничну сполупрацу. Святочне засіданя было збогачене

(Продовжіня на 3. стор.)

*▪ 22. апріля 2005 у салі Дому культуры в Меджілабірцях была святочна академія присвячена 60-річному юбілею лабірьской ґімназії (на зачатку Руськой ґімназії), де теперішній єй діректор **ПгДр. Владимір Тарча** передав оцініня заслуженым і вызнамным людём споєным із тов ґімназіёв. Участници святкованя мали можность порадовати ся і красным культурным проґрамом, главно выступлінём фоклорного колектіву ґімназії – Камяна, котрый од зачатку веде споминаный діректор. Потім могли у Музею модерного уменя Енді Варгола попозерати выставку під назвов ІВАН ШАФРАНКО І ЁГО ШТУДЕНТЫ, на котрій, окрем проф. І. Шафранка мальбы, пластікы, комбінованы технікы і умелецькы фотоґрафії выставили ёго бывшы штуденты катедры вытварной выховы Педаґоґічной факулты УПЙШ у Пряшові: П. Ґіч, А. Зозуляк, М. Бицко, Д. Капралёва і Л. Цупер. Так істо могли обдивляти і далшу ту іншталовану выставку, а то з позосталости русиньского маляря, родака з недалекых Чабин – Михала Чабалы, де суть выставлены главно рисункы, котры іщі дотеперь не были выставляны ниґде і могли по смерти автора скінчіти в контайнері. Нащастя, не стало ся так і были захранены про далшы ґенерації.*

Фотка: А. З.

ЛІКВІДАЦІЯ РУСИНЬСКЫХ ВЫДАНЬ ПРОДОВЖУЄ

„ОДБОРНА“ КОМІСІЯ МІНІСТЕРСТВА КУЛТУРЫ СР ПРО ПОСУДЖОВАНЯ ПРОЄКТІВ РУСИНЬСКОЙ КУЛТУРЫ 21. ФЕБРУАРА 2005 У БРАТІСЛАВІ ВЕКШИНОВ ГОЛОСІВ ВЫРІШИЛА НЕ ПІДПОРИТИ НА ТОТ РІК НАШЫ І ВАШЫ НАРОДНЫ НОВИНКЫ АНИ ЄДНОВ КОРУНОВ ЗО ШТАТНОЙ ДОТАЦІЇ (!!!) ЗАТО СЬМЕ ОДКАЗАНЫ ОБЕРНУТИ СЯ ЗАСЬ НА ВШЫТКЫХ ДОБРОДИТЕЛІВ і СІМПАТІЗАНТІВ І ВЫГОЛОСИТИ НАРОДНУ ФІНАНЧНУ ЗБІРКУ НА ДАЛШЕ ВЫДАВАНЯ НАРОДНЫХ НОВИНОК.

І так каждый, кому лежыть на сердцю судьба Народных новинок, може їх выдаваня підпорити фінанчно, каждый подля властных можностей. К тому уводиме технічны даны: зо заграніча мож посылати до фінанчной збіркы банковы шекы на мено Rusín a Ľudové noviny, або прямым переводом з Вашого на редакчный банковый учет 1386912153/0200, де треба увести: Name, Adress: Rusín a Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, Slovak Republic, Konto Nr.: 1386912153/0200, Všeobecná úverová banka, a. s., Mlynské nivy 1, 829 90 Bratislava, Slovak Republic, SWIFT:SUBASKBX. Telex: 93 297, 93 347, over VÚB pobočka Prešov, Masarykova 13, 081 86 Prešov. Details of payment... Домашні Русины і сімпатізанты можуть заплатити поштовов поукажков або прямо в редакції.

ВІРИМЕ, ЖЕ НАШЕ СПОЛОЧНЕ ДІЛО НЕ ПРОПАДЕ. ЗА ПОМІЧ ДОПЕРЕДУ ВШЫТКЫМ ЗО СЕРДЦЯ ДЯКУЄМЕ!

ЩІРО ДЯКУЄМЕ ВШЫТКЫМ,..

... котры ся запоїли до Петічной акції против діскріміначному рішіню комісії Міністерства культуры СР про посуджованя проєктів русиньской культуры, котра запропоновала міністрови культуры СР не приділити штатну дотацію єдиному повноазбучному русиньскому тыжденнику на Словеньску – НАРОДНЫМ НОВИНКАМ по 14 роках ёго выдаваня і штатной підпоры. Конкретно главно тым найактівнішым. На першім місці председкыні петічного выбору **Анні Дзурёвій** із Меджілаборець.

Так істо дякуєме тым передплатителям, чітателям і дописователям, котры ся стали нашыма добродителями, то значіть, же ся запоїли до выголошеной Народной фінанчой збіркы на далше выдаваня Народных новинок. Дякуєме вшыткым, котры так зробили дотеперь. На тот раз дякуєме тым добродителям: **Міланови Бакови** з Братіславы, **Анні Тішковій** із Дубніці над Вагом, **Сільскым урядам у Сулині** і **Чукалівцях, Др. Міраславови Смолякови** з Прагы і **Міланови Семанчікови** з Тренчіна.

ІЩІ РАЗ ВШЫТКЫМ ВАМ ОД СЕРДЦЯ ДЯКУЄМЕ, ВИДНО, ЖЕ ВАМ НА СЕРДЦЮ ЛЕЖЫТЬ ОСУД РУСИНЬСКЫХ НАРОДНЫХ НОВИНОК!

Редакція

ВЫХОДИТЬ ТАК, ЖЕ ГОЛОС НАРОДУ НЕ МАТЬ НИЯКЕ ЗНАЧІНЯ ...

... у штатных урядників (в нашім припаді главно на Міністерстві культуры СР), як і у дакотрых „амбіціозных лідрів“ русиньского руху, котры не позерають на общі потребы Русинів, але лем на свої маліхерны цілі помсты, властного просціху і властного воздвиженія ся над остатніма обычайныма, нормалныма людми русиньской народности (в нашім припаді думам у першім ряді на підпредседу Здружіня інтеліґенції Русинів Словеньска **Яна Липиньского** і ёго помічників – председкыню Русиньской оброды на Словеньску **Анну Кузмякову** і председу Сполку русиньских писателів Словеньска **Василя Хому**, котры вшыткы вєдно суть членами координачного выбору Русиньской оброды і главно „одборной“ комісії про посуджованя проєктів русиньской культуры як порадного орґану міністра культуры СР.

Чом так єм зачав тоту статю і чом ся вертам у звязи з нима ку проблему рекомендації той комісії міністрови культуры **Рудолфови Хмелови** не дати ани коруну зо штатной дотації на Народны новинкы в 2005 році, кедь єм в попереднім числі говорив, же ся ку тій темі на сторінках нашых і Вашых новинок уж не будеме вертати?

В першім ряді зато, бо хочу Вас інформовати, же то, што єм повів у назві статі, платить у повнім россягу (то велика шкода і смутне конштатованя) – **на вшыткы письма од окремых чітателів і дописователів Народных новинок, як і од окремых русиньских культурных орґанізацій пришли од міністра культуры і далшых низшых фукціонарів МК СР неґатівны одповіді!** То лем пів біды, о тім сьме сі не робили ілузії, же то буде інакше, хоць іскорка надії в нас не згасинала. Але векшу надій сьме вкладали до петічной акції, котру розвинули члены петічного выбору з рядів активных чітателів, дописователів і передплатителів Народных новинок під веджінём пані **Анны Дзурёвой** із Меджілаборець, котра міністрови культуры **Рудолфови Хмелови** послала **петічны гаркы із 752 підписами чітателів і передплатителів Народных новинок, котры протестовали против діскріміначному рішіню высше споминаной комісії з 21. фебруара 2005 односно Народных новинок і апеловали на міністра, абы тото рішіня переоцінив і сам рішыв помочі тым, же приділить даяку частку штатной дотації і Народным новинкам, кедь так то было і за попередніх 14 років.** Але знали сьме, же кедь хоче помочі, так то зробить як рішучій хлоп, але кедь ніт, та ся „сховать“ за рішіня „одборной“ комісії „як мала дітина за материну сукню“. Смутно нам і жаль, же ся став праві тот другый припад, може і зато, же не знать по хлопскы вырішыти пекучі проблемы і так „добровольні“ пожадав о одступліня зо свого посту міністра, самособов, же не за тото рішіня, яке зробив односно нашого проблему, але за важнішы, но прінціп ёго діятельства зістав єднакый. Але дайме му покій, він уж одходить зо свого посту, але мы сьме ту і пережыли сьме ёго „владу“, так як і веджіня резорту культуры попередніх пятёх міністрів культуры СР одколи (од 21. авґуста 1991) выходять русиньскы Народны новинкы. Увидиме, якый буде і як буде рішати проблемы новый міністер культуры, котрым бы ся мав стати **Франтішек Тот**?! Може, і хоць зась собі в тім ділі не робиме ілузії, але стане ся несподіваня...

В другім ряді назва статі мать свою платность у важнішім ділі – 8. мая 2005 пані Дзурёва дістала справу о выслідку выбавіня петіції од діректора одбору резортной контролі Міністерства культуры СР **Карла Ваврінця**, в котрім было найосновніше речіня: **„Petícia je neopodstatnená.“** *(Вправо публікуєме факсіміле цілого письма-ознаму.)* Также **то уж є навеце важніше, кедь ся не решпектує голос народу, в нашім припаді петічны гаркы з підписами людей, представителів русиньской народностной меншины на Словеньску!!!** Видно, урядникам Міністерства культуры СР, як і самотному міністрови культуры СР ся є ліпше „сховати“ за рішіня комісії, і хоць лем в ролі порадного орґану. Нашто бы сьме ся мали „попечі“ про „якыхсь“ 752 неспокійных Русинів? *(До дня приправы того числа петіцію підписало **скоро 800 Русинів**, але меджі нима і пару представителів іншых народностей, котры сімпатізують з Русинами і з Народныма новинками.)* Тота одповідь нас намного веце померзила, як попередні неґатівны письма-одповіді з МК СР. Так істо то барз померзило і председкыню петічного выбору, пані **Анну Дзурёву**, котра нам, окрем іншого, написала:

„Важены „сполубоёвници“, ту маме одповіть – петіція є „нєоподстатнєна“. Барз єм сі робила старости, жебы єм петічну акцію дотягла до вітязного кінця... Вырок: „Komisia navrhla ministrovi podporiť obe vydavateľstvá...“ быв бы потішуючій, але „pričom prihliadla na zameranie a kvalitu jednotlivých periodík...“ Най ідуть до ... зо своїм замірянём, акурат так про себе. В тім ділі послала єм письмо і пані Кузмяковій...“

(Факсіміле того письма тыж публікуєме высше.)

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
odbor rezortnej kontroly
Námestie SNP 33, 813 31 Bratislava 1

Vážená pani
Anna Dzurjová
Duchnovičova ul. č. 17
068 01 Medzilaborce

Váš list číslo/dňa	Naše číslo	Vybavuje/linka	Bratislava
23.3.2005, 14.4.2005	Ev.č.pod.: 6/2005-pet.	Ing. Šandor/505	6.5.2005

Več
Oznámenie o výsledku vybavenia petície

Vážená pani predsedníčka petičného výboru,

dňa 24. 3. 2004 bolo na Ministerstvo kultúry SR (ďalej len MK SR) doručené Vaše podanie označené, ako „Zaslanie prvej časti hárkov Petície proti diskriminačnému rozhodnutiu komisie MK SR voči rusínskym Národným Novynkam". Vecné nedostatky v podaní ste na základe výzvy Ministerstva kultúry SR odstránili a dňa 20. 4. 2005 spolu s druhou časťou hárkov osôb podporujúcich petíciu doručili na Ministerstvo kultúry SR.

V podaní mimo iného uvádzate, že petícia je zostavená na podnet mnohých čitateľov a predplatiteľov Národných Novynok petičným výborom, ktorého ste predsedníčkou a osobou oprávnenou zastupovať petičný výbor.

Predmetom petície je námietka občanov „proti diskriminačnému rozhodnutiu komisie MK SR pre posudzovanie projektov rusínskej kultúry z dôvodu jej návrhu pre ministra kultúry SR neposkytnúť žiadnu štátnu dotáciu jedinému plne rusínskojazyčnému týždenníku na Slovensku – Národným Novynkam po 14 rokoch jeho vychádzania".

Petícia je neopodstatnená.
Odôvodnenie:
Ministerstvo kultúry SR má vo svojom rozpočte v roku 2005 prostriedky určené na podporu národnostných menšín celkom v sume 80 000 tis. Sk, z toho na podporu rusínskej národnostnej menšiny vo výške 3 900 tis. Sk.

Dňa 21. 2. 2005 odborná komisia rusínskej národnostnej menšiny menovaná ministrom kultúry posúdila projekty žiadateľov o pridelenie dotácií aj pre podprogram 6.2 periodická tlač. Rokovanie komisie viedol jej predseda Ján Lipinský. Zväz inteligencie Rusínov Slovenska, za prítomnosti jej členov v zložení Robert Dohányos, generálny riaditeľ sekcie menšinových kultúr MK SR, Alexander Zozuľák, Občianske združenie Rusín a Ľudové noviny, Anna Kuzmiaková, Občianske združenie Rusínska obroda a Vasiľ Choma za Združenie Rusínskych spisovateľov Slovenska.

Členovia komisie po odbornom a objektívnom posúdení predložených projektov jednomyseľne bez akejkoľvek diskriminácie žiadateľov rozhodli a ministrovi navrhli dotáciou podporiť projekt č. 36 „Rusyn" žiadateľa Alexandra Zozuľáka za občianske združenie Rusín a Ľudové noviny a projekt č. 37 „Infonusín" žiadateľky Anny Kuzmiakovej za Rusínsku obrodu Slovenska. Podporené periodika sa vydávajú plne v rodnej reči Rusínov a v azbuke.

Komisia navrhla ministrovi podporiť dotáciou obe vydavateľstvá v súlade s verejným a spoločenským záujmom národnostnej menšiny rusínov za účelom zabezpečenia rovnosti príležitosti pre obe vydavateľstvá, pričom prihliadla na zameranie a kvalitu jednotlivých periodík.

Z uvedeného dôvodu členovia komisie neodporučili ministrovi kultúry SR, aby poskytol ešte ďalšiu dotáciu žiadateľovi Alexandrovi Zozuľákovi na podporu projektu č. 35 „Národny Novynky".

Podľa preskúmaných dokladov odborná komisia na svojom zasadnutí dňa 21. 2. 2005 pri posudzovaní predmetných projektov postupovala v súlade s Organizačným a rokovacím poriadkom komisií programov Grantového systému MK SR, pričom žiadny z predložených projektov „nediskriminovala".

Nezávisle od uvedeného kvality rusínskych periodík v ich elektronickej verzi si môžu občania porovnať na internete na adresách: http://rusin.presov.sk a http://narodny-novynky.presov.sk a www.rusin.sk.

Zároveň Vás informujeme, že podľa zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a Výnosu MK SR z 29. 4. 004 č. MK-490/2004-1 žiadateľ nemá na podporu svojho projektu právny nárok.

S pozdravom

Ministerstvo kultúry
Slovenskej republiky
813 31 BRATISLAVA

Ing. Karol Vavrinec
riaditeľ

Висока пані Крижкова!

Як єм то доказала, де маме одповіть, що „Народні новинкы не дрімі ані коруну!“ Веде першим єм сповістила о тім, що зле ся загальна думка зо задыма. А можіме ся ліквідувати?!

Маме право ліквідувати Зоюзлеа?!... Ні, ліквідуєте нас. Та і сама себе. Можеш му сотне будыно, що тримат мацно про нас наше слово, нашу любку.

Як Тритре без Штрібного пса,
як авто без сирого колеса,
як чоловік без правої руки,
такеж є Русин без любкы.

Нашто єм вкрасили „Ір-Вілиї“? Як пруволебній бесіднік?! „Сам гаш о моїй не дай!“

Ми Русини хочеме свої наградні новинки!
Бо нас уже прикмов
К ікому ся признати,
Не терпіть нам, сідрелм
Хочеся ся сёмы!

Часи диктаторів
Уже ся минули,
Зе товариш свободо
Давно ся сёмыло.

Минули! Ту єм. Саме себе єм диктатори. Нас мусіте дакто вестат, а вкарим, що нам є свої знаці ся отвірати. Задумайтеся над тим неправдивим кроком, котрый викидом нам приготовлеим Арнаком.

Што є з Арнаков образ у нас в Любрірі? Треба дакто ай рідкетні на Дыно Русинів а ні говорім на

Як маме чарне з підписами, одвідуйте нас, де матрем.

За чоловіки свого образ

Анна Дзурёва.

Медзилаборце, 8.5.2005

Най люде глядають правду

Выдаваня InfoРусина я прияв з неволёв, а повів єм свій верейный протест, же таков дорогов не піду. Днесь по 14-річній роботі редакції русиньскых Народных новинок, Русина і книжок бы мала в першім ряді председничка Русиньской оброды на Словеньску пробудити свою свідомость як бывша членка того колективу і повісти, што было главнов причінов того нерозумного рішіня – не підпорити штатнов дотаціёв Народны новинкы, чім грозить зрушіня єдиных повноазбучных русиньскых новинок, якы до цілого світа донесли русиньске слово по 40-річній темноті. Новинкы, якы і теперь ся стрічають з непохоплінём з боку штатной старостливости о екзістенцію міноріт, ся 14 років пробивали жывотом, а теперь ся нашли малодушны люде, якы не доказали доцінити свою достойность і свого русиньского народу. Намісто діалоґу вырішыли проблем скоро так, як доказали „обычайны Руснаци“, а думають, же досягли своє рабске посланя. На сеймі Русиньской оброды єм вызывав, же проблем редакції треба рішати діалоґом. Великый жаль мам на души, же ся не нашла сила розуму, абы ся росшырёвало богатство русиньского слова, русиньской бісіды з людми. Координачный выбор РО бы мав як автор той чорной реаліты уважыти свою роботу, ці на выповнёваня приятых узнесінь зо засіданя сейму РО буде мати охоту і простор повести Русинів до активной роботы. На сеймі сьме перед себе положыли кон-

(Продовжіня на 4. стор.)

Што повісти на конець? **Мы ся не здаваме наперек вшыткому высше спомянутому і будеме дале боёвати за захрану нашых і Вашых повноазбучных русиньскых Народных новинок! НОВИНКЫ БУДУТЬ І НАДАЛЕ ВЫХОДИТИ, хоць теперь лем раз за місяць, наперек вшыткым нашым нежычливцям, але главно про Вас, нашы дорогы чітателі, передплатителі, дописователі, сполупрацовници, добродителі. Віриме, же нашов активнішов роботов і з Вашов добров помочов ся нам подарить сполочне діло на благо Русинів нелем на Словеньску!!!**

А. ЗОЗУЛЯК,
шефредактор

Стало ся то на Філіповскім верьху

Літо в 1944 році было сонячне і тепле. Наш кечківскый хотарь од Вапеника вызерав, як з приповідкы. На полю были повхабляны повны возы з потравинами, вшелиякыма деками і облечінём, на луках вольно ся пасли коні, єдного і я собі привів домів, а главно, што нас хлопчіск інтересовало, то было повно порозмітованых пушок, ту-там кулёметы, каноны, ґранаты і повны шкатулы муніції і іншого воєньского матеріалу. Люде брали, што нашли. На нашу сторону приходили і Русины-Лемкы з Польска, бо были сусідове. Іщі дотеперь у полю під корінём бука має быти схована пушка-ґвер.

В септембрі до села пришли Німці. Уквартелёвали ся по окремых домах. Быв выданый росказ, хто має дашто воєньске по словеньскій армаді, має одовздати Німцям, і так я быв нученый одвести свого коня. З приходом Німців, до села ся приближыла і фронта. Німці встигли достаточно выбудовати своє укріпліня, друтяны затарасы, міновы поля понад село Вапеник і Кечківці в напрямі на фронтову лінію на Дуклю. На село Кечківці зачали падати ґранаты з другой стороны фронты, од Червеной армады, а в днях доброй погоды обстрілёвали і бомбардовали совєтськы літадла. З єдных такых налетів літадла Червеной армады запалили наш скоро новый деревяный дім.

Місяць новембер быв доджаный. Жытелі села значну часть просиділи і переспали по пивніцях, бо мали страх, жебы не были забиты. Німці по селі крали, што їм пришло під рукы. Куркы стріляли піштолями, свині і коровы крали вночі, як ґаздове спали. Німці брали хлопів на роботу при закопах. В нашім домі, покы не згорів, бывали німецькы споярі, а нераз меджі собов говорили: „Іван, Іван“, думам, же захопили руську станіцю. За тоты два місяці – октобер і новембер, як ся фронта укріпляла в нашых бескідськых горах, з часу на час привозили Німці своїх камаратів мертвых, якы два-три дні лежали на дворі нашого сусіда, потім їх десь одвозили, подля мене, до Зборова, де їх ховали.

Стала ся така подія. В часі єдного бомбардованя Червеной армады нашого села, мы сиділи із сусідом в їх пивніці. Нараз до пивніці Німець отворив двері і повідав моїй мамі: „Мама, мама, бункер гавз фаєр!“ Мама порозуміла, же наша хыжа горить, забоженькала „Ой, Боже, мій, Боже“, а Німець одповів: „Боже, Боже, не поможе! Мама бункер гавз фаєр!“ Наперек тому, же Німці ся снажыли огень загасити, дім быв запаленый фосфорнов бомбов, яка має силный роспыл.

Ку кінцю новембра 1944 року

60 РОКІВ ОД СКІНЧІНЯ 2. СВІТОВОЙ ВОЙНЫ

зачало на дворі примерзати. Люде собі привыкли на налеты, выбухы бомб і на писканя заблудженых куль. Ніґда не є так плано, жебы не могло

▪ *Гріб незнамого вояка з 2. світовой войны у лісі при Кечківцях.*

быти гірше. А тото гірше пришло. З дому до дому зачало ходити двоє німецькых воєньских поліцайтів і ознамовали родинам, же того і того дня, такой і такой годины мусять одыйти зо села. Німці цілый час зміцнёвали своє укріпліня, копали новы закопы близко фронтовой лінії. Працовный табор быв у касарні в селі Розтокы і каждый день переходили робітници під дозором Німців через наш двір. Настали найтяжшы дні войны. Ідь, де хочеш, але де? Переходили сьме зо села до села, де евакуація не была. Нашы люде зо своїм скромным маєтком, в зайдах із худобинов, коровков і коником находили добрых людей в іншых окресах, котры їх прияли, і хоць не знали на якый довгый час. Часто евакуанты ходили по жобраню по околитых селах, скады собі дашто принесли, жебы пережыти день-два.

Я ся дость часто над тым задумую, яка охота бы была у теперішніх богатых у комфортных многоізбовых вілах, ці бы прияли чуджіх людей і были способны ділити ся із своїм хлібом.

В януарі 1945 року нашыма селами перешла Червена армада. Конець страху о жывот. При переході армады іщі снігу не было, але пізніше го навалило высше метра а евакуанты ся з великыма тяжкостьми діставали до своїх обысть, бо не знали, што в них може быти, ці не суть замінованы. Люде ся векшынов вертали на ярь. Было знищеных велё домів. Ґаздове роздумовали, чім поорати і чім засіяти своє поле.

Жывот ся помалы вертав до своїх старых коляй. Але то, што охабила война на нашім хотарю, я ніґда не забуду а мам дакотры образы перед очами доднесь. Як єм мав 13 років, видів єм мертвых Німців лежати на дворі і в боїску, стодолі, видів єм наложеных мертвых Німців на возі, розумів єм німецькому „Камарат аллес капут“. Іщі веце ня заболіло моє сердце, і наповнило ся почливостёв ку погыблым воякам Червеной армады.

Кедь зышов на нашім Бескіді сніг, мій отець ня закликав до ліса на місце фронтовой лінії, де єм видів то, што докаже война. Верьхом лісного масіву были выкопаны закопы. Перед закопами в напрямі к позіціям Червеной армады были натягнуты звої колячого друту, перед ным покладжены протіпіхотны міны а на луці перед бережком із закопами Німців лежало много мертвых вояків Червеной армады припоминаючіх дружственны снопы за самовязалками в жнивах. Німці своїх побитых зберали з фронту, Червена армада таку можность не мала. Побиты вояци Червеной армады зістали лежати там, де їх застигла кулька або ґранат. Люде зо сел ходили на фронтову лінію на бік, вызували вояків, котры мали добру обув. Вояків Червеной армады ховали аж в ярьніх місяцях на тім місцю, де їх нашли, до ям по выбухах або в закопах. Там їх охабляли до 1949 року. В 1949 році їх выкоповали і возили до Свідника під памятник, лемже кілько їх зістало на фронтовій лінії, нихто не знає. Іщі в 2004 році нашли лебку в лісі, в закопі.

Мій приятель і я сьме обновили і захранили єден гріб червеноармійця на місці ёго вічного спочінку. Стало ся то на Філіповскім верьху.

Іван ФЕНЁ,
Кечківці, фотка автора

Русины – єдна з жертв 2. світовой войны

При 60. річніці 2. світовой войны ся обявлюють розлічны погляды на выслідкы вітязтва Совєтського союзу над фашістічным Німецьком про далшый ґеополітічный розвой в Европі і далшу судьбу народів у повойновім часі. Прикладом неґатівной оцінкы суть побалтськы штаты, котры означують своє ослободжіня за зачаток страты своёй самостатности і зачаток высше 40-річной окупації.

Словеньску є близша судьба Підкарпатьской Руси, котра была од 1919 року автономнов частёв Чеськословеньской републікы і якій в 1945 році Сталін нанутив протівправный договор о одступліню Підкарпатя і ёго припоїню к Україні, чім ся стала єдным із реґіонів СССР. Русины были выголошены за Українців, настав терор против обчанам, вірным чеськословеньскому штату, русиньской інтеліґенції, нескорше дошло к ліквідації ґрекокатолицькой церькви, котрой вірници были в переважній мірі русиньской народности. Тота політіка была реалізована на Словеньску в режії Москвы і єй сателіту КПЧ. Русины были в грі в повойновім профілі Европы єднов із жертв і были призначены на загыбель. **Кедь ся в 1942 році формовав у СССР 1. Чсл. польный прапор а пізніше в 1944 році 1. Чеськословеньскый армадный збор під веджінём Людвіка Слободы, тісячі Русинів вступило до ёго рядів, свідомо ся голосили к Чеськословеньскій републіці. Многы з них загынули в боях при Соколові, Києві, Білій Церькві і на Дуклі, много з них перешло через цілу теріторію Чеськословеньска при ёго ослободжіню аж до Праги.**

Чеськословеньскый армадный збор Л. Сводобы але не смів брати участь у выслободжуючіх боях на Підкарпатю, бо то уж было частёв сталіньского плану на припоїня той теріторії ку СССР.

Тісячі мертвых і на цілый жывот позначеных представителів русиньской народности сі не заслужыли, абы пару років по войні была їх народность зліквідована і знеужыта в мені той народности (україньской), котрой представителі вєдно пережывали фронтову траґедію. Наперек тому, же неоцінимым вкладом припомогли к ослободжіню Чеськословеньской републікы, жаль, їх материньска земля – Підкарпатьска Русь была уж такой на зачатку збавлена нового слободного жывота.

О тім ся але в контексті выслідків 2. світовой войны скоро не говорить, скоріше ся то обходить, кедь цалком не замовчує.

З боку історії, якбач, навсе тоты вопросы зістануть висіти над тов капітолов нашой історії. Над справностёв нашой діпломації по войні, але ай пасівностёв новой політічной репрезентації у Празі по 1989 році, кедь была шанса отворити проблем Підкарпатьской Руси. Ясно, кебы была перемога у войні на боці фашістічного Німецька, політічна траґедія ай ґеноціда Русинів бы їх бізовно не обышла, подобно, як і іншы славяньскы народы. **О то было траґічніше, же траґедію єдной славяньской народности приправив якраз братьскый вітязь войны**. О тоту скусеность є історічна кривда Русинів векша, а про історію поучніша. Нащастя, в новых условіях політічного розвоя в сучасній Евпопі є шанса тоту кривду направити без нароку на репарат.

Ґрекокатолицькый священицькый рід Павловічів (1693 – 1900)

(Продовжіня з минулого числа.)

Алексій молодшый (2)

Із запису візітації фарности у Чорнім в 1746 році ся дізнаєме, же священиком ту є знову Алексіус Павловіч, подля запису 50-річный, щто значіть, же ся народив коло року 1696. Подля року народжіня можеме предпокладати, же быв сыном уж споминаного Алексіуса старшого. Того Алексіуса з найвекшов правдоподобностёв уводить Іван Поливка в родописі Александра Івановіча Павловіча у своїй публікації *„Венец стихотворений Александра И. Павловича“*.

Душпастырська робота Алексіуса Павловіча в Чорнім є здокументована і інформачнов таблічков фарности Маковіцького діштрікту з 13. юла 1822. В ній ся уводить, же за часів містного князя Алексіуса Павловіча была у 1752 році поставлена нова деревяна церьков, а у 1755 році нова деревяна фара. Доднесь не знаме, коли быв Алексіус высвяченый за священика, ани коли умер, але послідній письмовый документ о ёго душпастырській роботі в селі мать датум 24. авґуста 1757. Нашов ся і документ із 14. юна 1758, коли перфектус ґрофскых маєтків Аспремонтьской верьхности Емерікус Ізденцій, пише Іоаннови Павловічови з Чорного приближно тото: *„Зато, же Чорненьска комуніта є од смерти Александра Павловіча без священика, громада просить, жебы єм їм в непритомности панства забезпечів духовну потіху. Зато по неперестанных жадостях верьхности і на просьбу комуніты, як і по вольбах по смерти отця духовного,вольба впала на Іоанна Павловіча, сына помершого священика. Як жывотом выпробована особа собі думам, же по высвячіню споминаный Іоанн здобуде прязень пана благородного.“* Письмо было написане на граді у Зборові. З того письма выходить, же споминаный Александер є тотожный з Алексіём – священиком фарности наперек тому, же мена Александер і Алексій не суть тотожны мена. З письма тыж выходить, же єдным із дітей Алексія быв сын меном Іоанн. Ці по смерти Алексіуса наступлять на фарность ёго сын Іоанн, то не знаме. Істе є, же іщі у 1759 році не є в Чорнім ниякый священик, зато же Емерікус Ізденцій листом із 23. юла 1759 знову жадать місто про священика Іоанна.

(Продовжіня в далшім числі.)

***Рудолф ПАВЛОВІЧ,** Пряшів*

(Хто бы мав якысь новы факты односно історії жывота А. Павловіча, може контактовати Інж. Рудолфа Павловіча на адресі В. Клементіса 7, 080 01 Пряшів, або електронічнов поштов: pavlovic@parfe.sk)

В Шпанєльску – і Русины

(Закінчіня з 1. стор.)

культурным проґрамом і передаванём дарунків честным гостям. Самособов, же ся говорило і о зробленім на полі Словеньской рады родичовскых обществ і Централного общества родичів Польска, о выслідках діятельства робочой ґрупы. Было конштатовано, же цілі СРРО і робочой ґрупы ся реґуларно реалізують, хоць часто треба здолавати і немалы перешкоды, непорозуміня. На розлучковім засіданю СРРО день перед одходом домів было підкреслено, же главны цілі даного проєкту были сповнены. А то: **практічна реалізація узнесінь Народного проґраму выховы і освіты в СР в области розвоя контактів з країнами Европы, причім добрым прикладом може в тім ділі послужыти словеньско-польска сполупраця; выужываня теорії творчо-гуманной выховы, векше запоёваня родичів до роботы школы і розвой якости і ефективности педаґоґічной роботы.** *(Інтервю з Інж. Ю. Терековов як предсєдкынёв Словеньской рады родичовскых обществ, о єй снажіню і выслідках діятельства принесеме в далшім числі нашых новинок, хоць то уж буде по сеймі СРРО, котрый ся одбыв 21. мая 2005, може, принесе і даякы зміны, але тото число НН ся приправлёвало 15. – 17. мая.)* Вызнамным почином было і то, же делеґацію зо Словеньска і Польска **3. мая 2005** в зложіню: М. Падо, Ю. Терекова, Е. М. Ліпіньска, К. Ондрашова, М. Серватка, М. Антош, М. Вернерова і Я. Гудак приняв і гонорарный конзул СР у Барцелоні **Хуан І. Торредемер Ґюллес**.

В днях од **2. до 6. мая** каждый вечур проходили засіданя словеньской части Робочой ґрупы про освіту і выміну молодежи Словеньско-польской меджівладной комісії про черезграничну сполупрацу в зложіню: заступця ведучой той части **ПгДр. Мілан Антош**, діректор Методічно-педаґоґічного центра в Пряшові **ПаедДр. Іван Павлов**, одборна асістентка Одділіня русиньского языка і культуры ІНШіЧЯ Пряшівской університы **ПгДр. Анна Плішкова,** довгорічна успішна учітелька русиньского языка і культуры в ОШ на ул. Коменьского в Меджілабірцях **Мґр. Івета Мельничакова** і ведучій Секції сполупрацуючіх основных і середніх школ зо Словеньской і Польской републікы з навчанём русиньского языка **Мґр. Александер Зозуляк,** на челі з ведучов – **Інж. Катарінов Ондрашовов** з Одбору реґіоналного школства МШ СР, як і польской части в зложіню: діректорка Департаменту высшых школ Міністерства народной освіты і шпорту ПР **Тереса Бадерова**, діректорка Делеґатуры в Новім Тарґу Малопольского освітного кураторія **Крістіна Ґучвова**, ведуча Одділіня проґрамів реґіоналных, европскых і інформацій освіты Освітного кураторія в Катовіцях **Александра Челакова** і ведучій Подкарпатьского кураторія освіты у Ржешові, одділіня у Кросні **Мґр., Інж. Збіґнєв Душа**, на челі з ведучов **Еміліёв Мартов Ліпіньсков** із Міністерства народной освіты і шпорту ПР. Тота комісія засідала реґуларно і рішала многы проблемы зліпшіня освіты, навчаня і сполупрацы меджі школами, школярами і учітелями, в тім числі і меджі русиньскыма на Словеньску і лемківскыма в Польску. Было высловленых ряд пропозіцій із нашой стороны, подобно як і на попереднім засіданю в **Меджілабірцях 9. – 11. новембра 2004 року,** де тогды першыраз зачала діяти у спомянутій робочій ґрупі і **Секція сполупрацуючіх основных і середніх школ СР і ПР із навчанём русиньского языка.** З многых пропозіцій нашой секції почас лабірьского засіданя до заключного протоколу были взяты три пропозіції, о чім сьме інформовали в нашых новинках, і з якых вшыткы ся реалізують. І теперь сьме мали веце пропозіцій, але лем дві з них ся дістали до залючного протоколу, а то:

1. Міністерство школства СР забезпечіть про потребы польскых учітелів і про їх методічны центры учебникы і методічны помічникы выданы в СР, в тім числі і учебникы русиньского языка і літературы выданы на Словеньску про учітелів лемківского языка і літературы в Польску.

2. Робоча ґрупа пропонує приправити проєкт про далше сполочне школованя учітелів русиньского/лемківского языка в СР і ПР, котре буде орґанізоване за фінанчной підпоры Міністерства школства СР.

Перше таке 3-денне школованя буде **в октобрі 2005** у Пряшові ай за помочі Методічно-педаґоґічного центра в Пряшові, друге **на ярь 2006 року**, также уж теперь ся треба приправити нашым русиньскым і лемківскым учітелям на тоту акцію, жебы пришли з пропозіціями зліпшіня навчаня русиньского/лемківского языка, літературы і культуры і з проблемами, з котрыма ся при тім навчаню стрічають. Каждый учітель русиньского/лемківского языка достане вчас позванку з конкретным проґрамом і забезпечінём той акції. Также в ділі навчаня нелем русиньскых школярів, але і учітелів бы сьме ся такыма акціями мали дістати о крок допереду.

На конець мушу конштатовати, же акція у Шпанєльску была нелем інтересна, атрактівна, але і хосенна, бо принесла і выслідкы роботы як родичовскых рад СР і ПР, так і робочой ґрупы сполупрацы в области освіты і выміны молодежи меджі Словеньском і Польском. Также **тота робоча ґрупа уж і дашто досягла, хоць даколи „мать звязаны рукы“, і може істы успіхы біланцовати того року, кедь 8. – 9. септембра 2005 ославить 10 років свого діятельства.**

А за барз добре зорґанізованя умелецького пленеру По слідах Антонія Ґаудія – Барцелона 2005 і ёго супроводных акцій патрить вдяка нас вшыткых притомных на них, в тім числі і шестёх Русинів зо Словеньска.

***А. ЗОЗУЛЯК,** фоткы автора*

Най люде глядають правду

(Закінчіня з 2. стор.)

кретны задачі як вести Русинів к высшым метам і повышыти русинство на місце, яке му приналежить.

Треба неодкладно проштудовати матеріал Партії мадярьской коаліції, якый быв приправленый під веджінём пана Пала Чакія, підпредседы влады про народностны меншины. Перед ёго проїдновaнём є потребне обернути ся з декларацiёв на вшыткы політічны субєкты і прокламовати свою екзістенцію міноріты, яка не є сучастёв політічной народности, што ся перетрасфовала із КСУТу, із орґанізації, яка 40 років вела тверду українізацію Русинів у Середній Европі. Днесь як орґанізація штатной народности ся сховала за русинство, яке 40 років нищіла. Треба повісти, же орґанізація, яка робила підлости, подля тоталітной доґмы, не може паразітовати на Русинах, не може Русинів супловати. Їх мотто: „Русинів нема!“ научене од еры леонідів, треба брати як ідеолоґію, яка деформовала історію Русинів, якы сторoча жыли в монархії, заложыли свою церьков уніатьску, прияли реліґію ґрекокатолицькой церькви, монархіёв были решпектованы. Зато треба повісти вшыткым політічным субєктам, бо вести войну против сімболам, якы представляють тоталіту, а не видіти єй ідеолоґію, докінця давати їм сімпатії, як то робив пан Рудолф Шустер, наш експрезідент, є доказом лем слабой демократії. **Свій план на ліквідацію русинства не наповнили. Русины по баршановій революції выкрочіли до нового жывота як зрілы люде і зато не хочеме терпіти утиск і понижованя.**

З тым треба і рішати проблемы пошырёваня русиньского радіовысыланя і звышованя ёго якости. В русиньскій редакції бы мали в першім ряді робити Русины, а час дакотрым Українцям з русиньского высыланя піти на пензію.

Немалым проблемом на русиньскых селах є словакізація церьковных обрядів ґрекокатолицькой церькви. Панам з єпіскопства треба повісти, же душпастырьска робота про людей не має причіну на кадрованя. Монс. Ян Бабяк не знає докладно о проблемах насилной українізації. На русиньскых селах выросла ґенерація **русиньскых Словаків**, якы принимали крещіня православной церькви. Днесь на русиньских селах жыють Русины, Словаци, Русины-Словаци, ґрекокатолици, православны, католици, єговісты. Єпіскопство выголосило, же буде ся справовати подля списованя людей. Новый парадокс, кедь материньскый язык Русинів є проблемом про ґрекокатолицьку церьков. Ракусько-угорьска монархія решпектовала Русинів, але **ґреґокатолицька церьков при сучасній ґлобалізації ці євангелізації забывать на основу церькви уніятьской, єй оріґіналность в церьковнім обряді, а то і на селах, де є священик Русин.** То є політіка.

О проблемах, якых ся дотыкають мої слова, бы ся мало діскутовати на верейности, вести діалоґ у новинках, глядати правду. Жаль, Народны новинкы, якы выповнёвали таку задачу, можуть дораз скінчіти свою місію з причіны русиньской слабости, малодушности. Прияли сьме InfoРусина, сироту, што буде вести русиньску бісіду в русиньско-словеньскій мутації. Де буде простор про русиньскых писателів, про жывот у школах, про діалоґ? Не жаль вам пана Штефана Сухого, писателя, якый творив коло себе нову ґенарію будучіх писателів. Не жаль вам было чітати ёго слова „***Хочу быти Словаком“?!*** Тото ёго вызнаня бы мало погнути вашов душов, бо мі є барз смутно. Тішыме ся з каждого успіху, якого сьме досягли по 40-річній темноті, было гордостёв слідовати, як Русины ся приголосили ку одказу своїх предків. **Не забывайте на колектів редакції Народных новинок, Русина і русиньскых неперіодічных выдань, на їх роботу, одважных людей, якы часто без грошей робили много про возроджіня русинства, вкладали до того діла своє сердце. Як сьте їм зато подяковали?!**

Михал БУРЦІН, Гуменне

Лыґав єм гіркы слины од жалю

Повім вам правду, дорога редакція, же уж ани не хочу слухати тоты масмедії, бо є в них велё кламства і неправды. Сам єм ся пересвідчів о тім, як нас Русинів люблять. Кедь єм пришов із петіцiёв За захрану Народных новинок за людми, та вшелиякы ся там меджі нима нашли. Нашы Русины петіцію підписали, нашло ся ай пару Мадярів, моїх добрых знамых, якы підписали тот важный документ. Але такзваны словеньскы гуторaци, меджі нима ай великы панове і функціонарі, нихто не підписав. Не знате сі представити, як мі было тяжко. Лыґав єм гіркы слины од жалю, кедь єм собі подумав, як нас люблять Словаци. ***Але можеме чекати чести од чуджого, кедь єй самы собі не даме?*** *Думам сі, же є то так зато, бо наша культура є высше них, а они то не можуть перенести. Также мы мусиме терпіти, кедь хочеме жыти. Іншы народности можуть екзістовати, лем Русины їм очі колють.*

А іщі єдна річ ня трапить. Слухам нераз „фарарів“ як споминають Кіріла і Мефодія, а называють їх словеньскыма учітелями. Одколи святы братя солуньскы суть словеньскыма учітелями? Покы знам, суть то славяньскы учітелі. То є велике порушіня канонічных прав. Може чекають на засяг од самого Господа Бога, жебы їм то высвітлив, яка є правда? Шыріня такого блуду, то є знак неукости. Як видно, беруть нам нашых святых, о якых латиници мало знали, покы їх рімскый папа не выголосив за сполухранителів Европы.

Русины бы ся не мали в ниякім припаді вздавати, главно в одношіню к Народным новинкам. Мали бы ся сполігати на Бога і на правду. *Мусять самы на то дбати, абы з того горця, в якім є дость мало, іщі цалком не выкыпіло.*

Штефан РАК, Чорна над Тісов

Достоєвского Ідіот у ТАД завершив дорогу за світовов класіков

Образный театер

Театер А. Духновіча В Пряшові в режії гостюючого режісера Яна-Вілема ван ден Боша у марцу 2005 увів премєру Достоєвского роману Ідіот. Сценарь написали Ян-Вілем ван ден Бош, Владимір Чап, вытварник інсценації, і драматурґ театру Василь Турок. Автором музикы є Славомір Соловіч.

Кедь в 1968 році писателёви Міланови Кундерови запропоновали написати театралну адаптацію Достоєвского роману Ідіот – понуку не прияв: *„Тот світ нападных ґест, обскурных глубин і аґресівной сентіменталности ня одстрашовав“*. **Василь Турок**, наопак Достоєвского Ідіотом завершив свою трирічну снагу представити позерателям верьх світовой класікы. По Гамлетови, донови Кіхотови ся на сцені обявив князь Мышкін а вєдно з ним і Ф. М. Достоєвскый. *„Не забывайме, же причіны людьского справованя суть комплікованішы і пестрішы, як сі мы їх потім высвітлюєме, а зрідка їх ясно видно.“* То суть слова Достоєвского, писателя, котрый вырішив проштудовати тайны людьской душы. Позератель кедь іде на Достоєвского, чекать стрітнутя необычайных і тяжкых протіречівых характерів. Яке было театралне тлумачіня роману? Ішло о адаптацію, спробу штонайвірніше ся приближыти оріґіналу, або о оріґіналну інтерпретацію, якыйсь ёго модернішый варіант? На зачатку быв замір увести роман на сцені лем в образах. Без слов. По першых пробах з того зышло. Наступила адаптація. Авторы сценаря выбрали з роману такы сітуації і поставы, котры решпектовали основный діёвый скелет – приход Мышкіна до Петрограду і події споєны з выдаём Настасії Філіповны з першой части, а в другій части події споєны із заручeнинами Мышкіна і Аґлаї. Одбочіня од главной діёвой основы, аж на малы вынятки, выхабили. Кедь сі зволиме театралну адаптацію роману, не обыйдеме ся без порівнаня з оріґіналом. Не все ся то мусить про театер добрі скінчіти. Но з первістного наміру – увести образовый варіант роману, т. є. ёго самобытну інтерпретацію – ту предці дашто зістало. В порівнаню з романом, суть ту новы рамкы, до котрых інсценізаторы посадили пригоду, а котра їм отворила можности про образный театер. На зачатку ся сцена заповнить поставами, а кажда єднов-двома репліками ся представить князёви Мышкінови. Потім настає хаос голосів, а Мышкін сі закрывать уха руками. Властна гра ся зачінать – вшытко то суть але спомины або, кедь хочете, привиджаня „ідіотови“, котрый хотів направити світ емоціоналностёв і порозумінём. Тому наміру – грі привиджань – одповідать і сцена. Сцена є обтягнута чорным аксамітом, на заднім плані з яковсь світлов стінов, в котрій є діра на велике позераня. Оддалено мі тота сцена припомянула профіл желізнічного ваґона. Сцена є освітлена слабо, бочны рефлекторы, котры „вырізують“ часть з цілку, припоминають світло з Рембрантовых образів. Взаду на світлій стіні ся часто мінить фаребне світло. На великоплошній образовці видиме мотівы, котры дотворюють среду ліса або спомины главной поставы (очі жены). Добовы женьскы костімы, білы і червеный Настасії Філоповны, дефілують на темнім фоні. Ай мізансцены – фовты постав, механічны і рітмізованы рухы артістів, дінамічне чередованя сцен і какофонічна музика створюють сценічну атмосферу, як кебы зкладжену з привиджань.

Можность вказати ся в тій інсценації дістали главно молодшы артісты. **Владиміра Брегова** як Настасія Філіповна назначує вшыткы протіречівы зміны позіцій і натуры своёй поставы. Робить то але ніжно, зато веце выходить попереду єй іронічна маска, як демонічна сила єй поставы. **Ярослава Сисакова** як Аґлая в чередованю характерів своёй поставы є експресівніша, также є ближе к Достоєвскому. Основным ґестом **Осифа Пантликаша** як князя Мышкіна суть спущены рукы вздовж тіла. Голос має мірный, вырівнаный, без векшой експресівности. Звонка має вызерати як постава пасівна, але зднука як постава, котра розумить душі іншых. Артіста тот замір режісера наповнив, но думам собі, же намного інтересніше бы было, кебы режісерська концепція была за активнішу позіцію головного героя.

Настасія Філіповна на кінци преставліня умерать од рукы чоловіка, котрый єй любив з бажнёв. Князь Мышкін кінчіть в санаторію, де ся му продовжує снити ёго ненаповненый сон, в котрім, намісто матеріалности панує меджі людми емоціоналность і порозуміня.

Інсценізація є в каждім припаді іншпіратівнов із своїм притиском на образность.

Владо ШМІГУЛА

Подякованя Михайлови Гирякови

Треба щіро подяковати ПгДр. Михайлови Гирякови, к. н., за статю „Незлых пару слов“ у Народных новинках (5 – 8/ 2005, с. 4), де уточнює діятельство Василя Латты. Досправды є то так, як він пише. Я, жена Василя Латты, мало знаю о ёго жывотній дорозі до року 1956. Є то правда, же умер у Братіславі. Знаючі ёго желаня одпочівати в роднім селі, з фінанчнов помочов моїх родичів тілесны остаткы были перевезены до ёго родного Пчолиного.

Час, якый поминув од смерти Василя Латты, іщі ня веце пересвідчів, же дома поховати Василя – то было розумне рішіня. Уточніня в новинках має свою ціну, бо то є наша історія, історія Русинів, але і наша властна, родинна.

Марія ЛАТТОВА-БЛАЖОВСКА із сыном ПЕТРОМ,
Братіслава

▪ *Проф. Осиф Сіпко (вліво) і проф. Михаїл Ґромов – колеґове-русісты, котры ся стрітили в Пряшові.*

Стріча з руськов культуров

Кедь за тоталіты руськый язык звучав може так часто, же дакотры вольнодумці не хотіли го ани чути, в модерній добі на Словеньску, як ся нам видить, є дефіціт жывого руського слова і споєной із ним великой руськой культуры. А то саме платить нелем про западный і середній реґіон країны, але тыж про бывшу Пряшівску Русь – окресы, населены Русинами...

Праві зато, кажда навщіва Пряшівской університы представителями еліты культурного і научного жывота Руська фурт выкликує оправдовый інтерес так меджі студентами, як і меджі учітелями.

Дорогым гостём ПУ быв недавно московскый професор **Михаїл Ґромов**, якыв побыв у **Пряшові 17. – 22. апріля того року**. Він пришов на позваня ректора ПУ, **професора, ПгДр. Франтішка Мігіны, к. н.,** у рамках підписаного договору о приятельстві меджі ПУ і Штатнов академіёв славяньской культуры (дале ШАСК).

Попробуйме выраховати холем основны тітулы і функції М. Ґромова: **доктор філозофічных наук, першый проректор ШАСК, честный працовник высокой школы, ведучій сектору історії руськой філозофії на Інштітуті філозофії Руськой академії наук, академік ШАСК, ведучій катедры славянознавства Факулты культурології ШАСК, шеф секції „Русская культура в мировом контексте“, рады про охрану і выскум природного і культурного наслідства при Презідії Руськой академії наук, член редакчной рады едіції „Памятники философской мысли“, председа редакчной рады академічной едіції „Памятники религиозно-философской мысли Древней Руси“, автор 150 робот, у тім числі 4 книжок.**

Конкретны ёго лекції на Пряшівскій університі были присвячены слідуючім темам: **Тіпоолоґія руськой культуры** (18. 4.), **Староруська культура „допетровского періоду“** (19. 4.), **Руська культура Нового часу** (20. 4.), **Памятникы історії культуры Підмосковя** (21. 4.). Про тых, што не знають по руськы, лекції до словеньского языка перекладав ведучій катедры русістікы і транслатоло́ґії ФФ ПУ, **професор, ПгДр. Осиф Сіпко, к. н.** (якраз він ся найвеце заслужыв о приправу той навщівы). Додаточно ся одбыли і дві лекції про учітелів катедры філозофії в рамках проєкту Веґа.

Інтересно, же не є чуджа про професора Ґромова і русиньска народностна проблематіка. Першыраз він навщівив Пряшів перед двома роками, кедь быв членом 40-членной делеґації ШАСК *(Народны новинкы о тій події інформовали)*. Тогды ся професорови подарило попозерати переважно русиньске місто Свідник, як і ёго чаровну околіцю з велё деревяныма церьковками.

О актуалных подіях русиньского культурно-сполоченьского жывота на Словеньску гостя поінформовав професор Осиф Сіпко і автор тых рядків. Ёго жывый інтерес о Русинів не є нагодный. Днешня русиньска (або як ся говорило іщі в першій половині 20. сторіча карпаторуська) культура тыж походить із староруського коріня, што ю приближує ку культурам іншых выходных Славян – Русів, Українців і Білорусів. Але жывот у Середній Европі вєдно з розлічныма западославяньскыма і неславяньскыма етніками значно одділив карпатьскых Русинів од їх братів на выході. Неповторне споїня староруськых і середнёевропскых знаків подаровало світови такый феномен, якым є русиньска культура. Зато ся не треба чудовати, же одборник на історію культуры Руська – професор Ґромов ся інтересує і Русинами.

22. апріля М. Ґромов одышов до польского Кракова, де мав чітати лекції на Яґелоньскій університі.

Вєдно з професором Ґромовом до Пряшова пришло 6 штуденток ШАСК, котры ту зістали іщі на тыждень по одході свого проректора. Як сьме ся дізнали од професора Сіпка, вшыткым руськым штуденткам ся так любило на выходнім Словеньску, же хотіли бы іщі раз навщівити тот красный край. Віриме, же контакты меджі ПУ і ШАСК будуть ся росшырёвати і надале, бо якраз на основі такых академічных контактів мало бы ся главно будовати і меджінародне приятельство.

Михаїл ДРОНОВ,
штудент Пряшівской університы з Москвы

П О П Р А В К А

В Народных новинках ч. 13 – 16/2005 у статі Одбыла ся 3. конференція Руського клубу – 1923 дошло ку хыбі в першім рядку. Правилно має быти так: **„9. апріля 2005 ...“**. Тота хыба настала при переписовані матеріалу, за што ся оправдовуєме авторови і чітателям.

Редакція

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

Выдавать **Русин і Народны новинкы** без фінанчной помочі Міністерства культуры СР. Шефредактор: Александер ЗОЗУЛЯК, заступкыня шефредактора: Анна ПЛІШКОВА, редакторкы: Кветослава КОПОРОВА, Марія МАЛЬЦОВСКА. Adresa: **Rusín a Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR**. Тел.: 051/77 25 629, факс: 77 33 201. Передплатне на рік 250,- Ск, до сусідніх штатів – 600,- Ск, до заграніча поштов II. кл. 35 УСД, поштов I. кл. 43 УСД, заплатити мож і в редакції. Выроба: ДАТАПРЕСС у Пряшові. Реґістрачне ч. **MK SR 417/91, MIČ 49 438**. Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодны з поглядами редакції.
Адреса новинок на інтернеті – **http://narodny-novynky.presov.sk,**
E-mail: **rusyn@nextra.sk**

DATAPRESS® TLAČIAREŇ REKLAMA GRAFIKA

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
PLZ
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2